

RECENZE / BOOK REVIEW

Tomáš BŘICHÁČEK: *Unie ve víru migrační krize.*

Praha 2016: Institut Václava Klause, 264 s. ISBN: 978-80-7542-023-7

Současná migrační krize je téma, které poslední roky skloňují prakticky veškerá média, političtí představitelé a odborná i laická veřejnost. Navzdory tomu nevzniklo v českém akademickém prostředí prozatím příliš mnoho literatury, která by se zabývala touto tematikou. Určitou výjimku tvoří Institut Václava Klause (dále IVK), který na toto téma vydává již čtvrtou publikaci zabývající se migrační krizí a kterou zároveň používá jako hlavní argument ve své současné kritice Evropské unie.

Tomáš Břicháček, právník Ministerstva spravedlnosti ČR a publicista, nám předkládá dílo, které dle jeho slov „...nemá být dalším obecným a koncepčním pojednáním o masové imigraci...“ (s. 8), ale Evropská unie jako jeden z hlavních faktorů migrační krize. Autor si za hlavní cíle stanovuje popis, funkci a analýzu orgánů Evropské unie ve vztahu k migrační krizi a to zejména z právního pohledu, včetně úspěšnosti integrace se zaměřením na Schengenský prostor, dále postoje elit evropské politiky a deskripci a následující rozbor opatření, která byla provedena jako reakce na aktuální situaci. Tato témata rozdělil do tří hlavních částí knihy, kde se v první části, kterou nazval *Účet za Evropu bez hranic*, zabývá zejména kritikou Schengenu a jeho politiky. Rovněž zde nastiňuje zhoršenou bezpečnostní situaci a v neposlední řadě uvádí nelichotivou ekonomickou bilanci v důsledku opatření a důsledků migrační vlny.

Ve druhé části nesoucí název *Ideový přístup uniích elit k migrační krizi* jsou středem zájmu postoje a rétorika evropských politických elit, snahy ochránit unijní hodnoty a zejména pak Schengenský prostor. V této části spočívá další bod euroskepticismu autora, a to obvinění Evropské unie z přehnané centralizace ve snaze zajistit stabilitu a bezpečnost Evropy. Třetí část knihy, pojmenovaná až gastronomicky *Unijní recepty na řešení krize* pak představuje konkrétní řešení Evropské unie v rámci uprchlické krize. Zde se autor zabývá systémem přerozdělování migrantů, vznikem a vývojem evropské pohraniční stráže a vztahy s tranzitními zeměmi mimo unii.

Již po přečtení prvních několika odstavců na nás dopadne silný pocit euroskepticismu a kritika všeho „evropského“, které prostupují dále skrze celou knihu. To nás koneckonců nemůže příliš zarazit, uvědomíme-li si, že kniha je vydaná pod záštitou IVK, bašty českého euroskepticismu. To samo o sobě není výtka, vždy je lepší danou věc zkoumat z více úhlů pohledu, nicméně zde je názorové pole velmi úzce vyhraněno a jen stěží bychom hledali alespoň trochu odlišné než (euro)skeptické názory. První kapitola zároveň obsahuje dnes moderní populistické názory, zejména pak dávání dohromady migrační vlny a teroristické útoky v Evropě, které byly v naprosté

většinu spáchány rodilými či dlouhodobě žijícími evropany muslimského původu, nikoliv imigranty.

Co je však zarážející, je několikastránkový detailní výpis teroristických, sexuálních a dalších útoků, které se odehrály v Evropě za poslední dva roky. Toto připomenutí, jak jej autor nazývá, je směsicí dvou odlišných prvků, které nelze volně kombinovat a už vůbec poukazovat na společného jmenovatele – migrační krizi. Stejně tak ekonomická zátěž, kterou migrační krize pro Evropskou unii je a která je zde popisována čistě negativně, by si zasloužila hlubší analýzu podkladů, ideálně mimo zdroje IVK. Na druhou stranu je nutno podotknout, že ekonomický aspekt nebyl prioritním cílem autora, a proto je možné nad tím přimhouřit oko.

V další části své práce se Břicháček zaměřuje na vrcholné představitele evropské politiky a jejich rétoriku v rámci řešení migrační krize. I navzdory převládajícímu euroskeptickému názoru zde autor analyzuje řadu prohlášení od politických špiček a tlumočí jejich význam, poukazuje na významná hesla a body programů. Vytýká evropské politice přespřílišně vstřícný postoj vůči migrantům a zdůrazňuje snahy zachránit Schengenský prostor jako druhý (vedle společné měny) hlavní bod současné evropské integrace. Zde stojí za zmínku autorova práce na analýze řady dokumentů, zejména pak *Plánu návratu k Schengenu*, který dle jeho slov postrádá kritické zamyšlení nad rolí Schengenského prostoru.

Na základě těchto a další zjištění dochází Břicháček k závěru, že přístup k migrační krizi ze strany Evropské unie „...*podtrhuje některé charakteristické rysy evropského centralismu...*“ (s. 89). Tento názor zakládá zejména na aplikování doktríny *stále užší unie*, která propaguje centralismus na úkor státnosti členských států, to vše v zájmu bezpečnosti a stability celé unie. Co více, dává tento program do souvislosti s moderním levicovým pokrokářstvím, které je dle jeho slov jednou z klíčových složek tohoto politického směru. Závěrem pak autor uvádí, že migrační krize je z pohledu této moderní levice defakto vítanou „*blahodárnou krizí*“ a že skrze ni umožní hladší změnu k vytyčenému cíli, tedy větší moci centra – Bruselu. Tomáš Břicháček správně vytyčuje rovinu sporu, kde na jedné straně jsou zastánci demokracie na úrovni národních států a odpůrci centralismu, kteří jsou vůči migrační vlně velmi obezřetní a snaží se o zastavení nebo minimalizování migrace a na druhé straně jsou příznivci evropského federalismu a centralismu, kteří se současnou krizí snaží vypořádat pokrokovými, „sluníčkářskými“ metodami.

Ve třetí části své práce autor rozebírá konkrétní řešení Evropské unie k migrační krizi. Provádí výčet opatření krátkodobého i dlouhodobého působení a vytváří zde střet plánů a realizace. Velice správně rozděluje jednotlivá opatření a provádí k nim vlastní rozbor z pozice komentátora. Za zmínku stojí zejména unijní snaha vytvoření tzv. „hotspotu“ - tedy určité administračně-bezpečnostní přístupové body (centra), která mají zlepšit situaci v přístupových bodech migrační krize, zejména tedy na řeckých

ostrovech a v jižní části Itálie. Jak však Břicháček ukazuje, realita byla odlišná a vlivem řady faktorů nebyla funkce „hotspotů“ naplněna tak, jak bylo zamýšleno. Terčem další kritiky je i proces přerozdělování uprchlíků a jeho postupné proměny do členských zemí unie dle daných klíčů (nastavených zejména podle HDP). Autor tento proces označuje jako hrubé porušení státní svrchovanosti a právo národů na sebeurčení. V tomto ohledu je třeba mu dát za pravdu, že rozdělování migrantů na základě určité kvóty a ne na základě pracovního trhu, sociálního systému a další aspektů, je naprosto chybným tahem. Na druhou stranu je potřeba zvážit, do jaké míry je vhodné migrujícím vyhovět, čímž se dostáváme k rozlišování uprchlíků na válečné a ekonomické. Je všeobecným faktem, že drtivá většina žadatelů o azyl míří do zemí s bohatým sociálním systémem a naopak odmítají azyl v méně lukrativních zemích.

Bohužel, Břicháčkův závěr v tomto ohledu dopadá opět obviněním levicového pokrokářství a snahou o *užší unii*. Ve své publikaci vyzývá k boji proti přerozdělovacím kvótám a varuje před dalšími budoucími zásahy unie do suverenity členských států. Na úplný závěr celého svého díla autor předkládá nástin reform, které by lépe napomohly řešení migrační krize v unii. Nelze je souhrnně označit jinak než „proti centralistické“, což nás patrně ani nepřekvapí. Za zmínku zejména stojí druhý koncept, který by rozděloval povinnosti členských států ve smyslu povinných a nadstavbových (nezávazných) pilířů.

Tato publikace přináší řadu ucelených poznatků a informací ohledně unijního řešení migrační krize, jednotlivých politik a postupů. V tomto ohledu je velmi přínosná právě z hlediska přehledu a vývoje postoje k celé krizi. Nalezneme zde odborný rozbor řady dokumentů, prohlášení a programů. Lze ji tedy doporučit jako literaturu vhodnou pro vstup do tohoto tématu. Ocenit musíme i autorovu snahu přijít s odlišnými koncepty řešení migrační krize, které jsou sice jen nástinné, ale slibují hlubší rozpracování v případné budoucí publikaci. K dobru lze také přičíst velmi vhodné členění celé publikace, její čtivost a srozumitelnost. Na druhou stranu je třeba vytknout až přespřílišné zaujetí vůči Evropské unii a neutuchající tendence očerňovat ji, což může odvést čtenářovu pozornost. Negativem zůstává i absence zdrojů mimo IVK a v neposlední řadě několik drobných překlepů.

Migrační krize je značně velká událost, která ovlivňuje řadu zemí ať už evropských či neevropských. Z hlediska Evropské unie se jedná o jednu ze zásadních zkoušek celé instituce, testu její soudružnosti, prověrce jejích orgánů a míře flexibility jejích institucí. Je třeba mít na paměti, že celý proces migrace je neustále živý a dynamický, což znesnadňuje její celkové uchopení a nelze očekávat, že její vyřešení je snadnou otázkou bez možnosti omylu. Publikaci *Unie ve víru migrační krize* od Tomáše Břicháčka mohu jistě doporučit všem euroskeptikům a odpůrcům unie. Těm ostatním ji i přesto doporučuji jako kvalitní, přehledovou, vstupní literaturu do této problematiky.

Daniel Franc
Filozofická fakulta UJEP
Ústí nad Labem